Ministerie van Financiën

Het Blauwe Boekje

De economie en overheidsfinanciën in grafieken en tabellen

2020
2021

Van ons allemaal **Voor ons allemaal**

Ministerie van Financiën
Directie Algemene Financiële en Economische Politiek

September 2020

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 De Nederlandse Economie 4

1.1 Macro-economische indicatoren 5

1.2 Arbeidsmarkt 16

1.3 Huishoudens en inkomen 25

1.4 Vermogens en schulden 29

1.5 Inkomensongelijkheid en armoede 31

1.6 Huizenmarkt en huizenbezit 34

1.7 Klimaat en energie 36

1.8 Financiële sector 39

Hoofdstuk 2 Overheidsfinanciën 40

2.1 EMU-saldo en schuld 41

2.2 Coronamaatregelen 2020 45

2.3 Overheidsuitgaven 48

2.3.1 Volksgezondheid, Welzijn en Sport 50

2.3.2 Sociale Zaken en Werkgelegenheid 53

2.3.3 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 57

2.3.4 Rentelasten 60

2.4 Overheidsinkomsten 62

2.4.1 Indirecte belastingen 66

2.4.2. Directe belastingen 67

2.4.2. Wijzigingen directe belastingen 71

Hoofdstuk 1

De Nederlandse Economie

1.1 Macro-economische indicatoren

Het bbp van Nederland daalt in 2020 tot €782,5 miljard.

1.1.1 Kerncijfers Nederlandse economie

	2019	*2020*	*2021*
Bbp (waarde in miljard euro)	810,3	782,5	821,6
Bbp per hoofd (in euro)	46 886	44 933	46 814
Reële bbp-groei (in %)	1,7	-5,0	3,5
Groei reëel beschikbaar inkomen (%)	1,4	0,9	1,9
Inflatie (hicp)	2,7	1,4	1,4
Arbeidsproductiviteit (bedrijven)	-0,5	-1,4	2,8
Individuele spaarquote (% beschikbaar inkomen)	3,1	9,2	7,1
Consumptie huishoudens (groei in %)	1,5	-5,8	4,4
Consumptie overheid (groei in %)	1,6	3,9	1,9
Investeringen (incl. voorraden) (groei in %)	3,6	-8,2	6,9
Uitvoer van goederen en diensten (groei in %)	2,7	-5,2	4,7
Invoer van goederen en diensten (groei in %)	3,2	-3,6	5,8
Bevolking (in miljoenen)	17,3	17,4	17,6
Beroepsbevolking (in duizend personen)	9.267	9.258	9.313
Werkloosheid (in %)	3,4	4,3	5,9
Aantal werklozen (in duizend personen)	314	395	546
Aantal werkenden (in duizend personen)	8.953	8.863	8.775
Gewerkte uren (groei in %)	2,2	-3,6	1,2
Groei contractloon marktsector (%)	2,3	2,4	1,2
Inflatie (hicp)	2,6	1,3	1,3
Lange rente Nederland (niveau in %)	-0,1	-0,3	-0,3
EMU-schuld (% bbp)	48,7	59,1	61,1
EMU-saldo (% bbp)	1,7	-7,2	-5,5

Bron: CPB, Ministerie van Financiën

De krimp van het bbp met 5 procent is de grootste in één jaar buiten oorlogstijd…

1.1.1 Groei van het bbp (in procent per jaar, reëel)

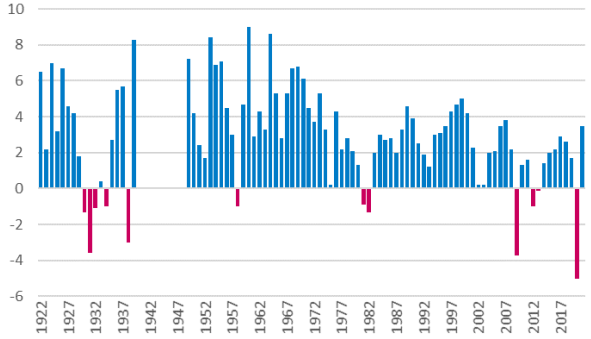

Bron: CBS, CPB

… wat leidt tot oplopende werkloosheid.

1.1.2 Werkloosheid (% beroepsbevolking)

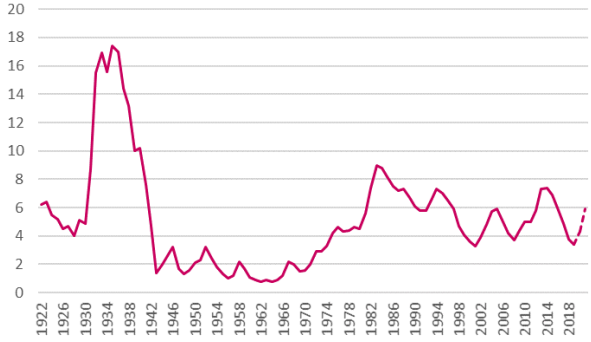

Bron: CBS, CPB

Door de plotse schok in de economie nemen de bestedingen af.

1.1.3 Opbouw economische groei in procentpunten

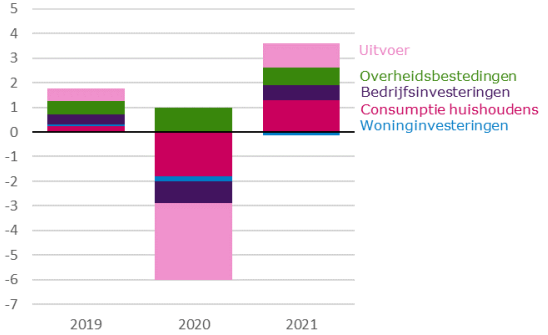

Bron: CPB

Huishoudens zijn noodgedwongen en uit voorzorg minder gaan consumeren en meer gaan sparen...

1.1.4 Ontwikkeling spaargeld Nederlandse huishoudens (miljard euro)

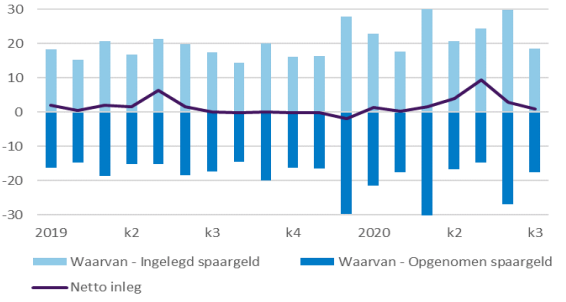

Bron: DNB

... het buitenland kocht fors minder goederen in Nederland...

1.1.5 Jaar-op-jaar ontwikkeling in- en uitvoer goederen, in %

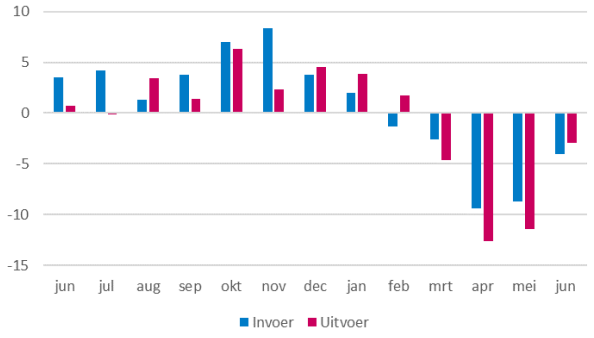

Bron: CBS

... de overheid gaf als enige sector fors meer uit, zodat de overheidsschuld flink opliep.

1.1.6 Overheidsschuld, in miljard euro

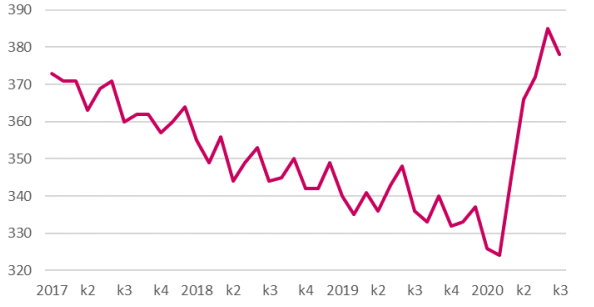

Bron: CBS

De schok in de economie komt door de verspreiding van het coronavirus en de contactmaatregelen…

1.1.7 Aantal opnames door corona in ziekenhuizen per dag

Bron: RIVM

… waardoor delen van de economie stillagen, met onmiddellijke gevolgen.

1.1.8 Wekelijkse ontwikkeling indicatoren

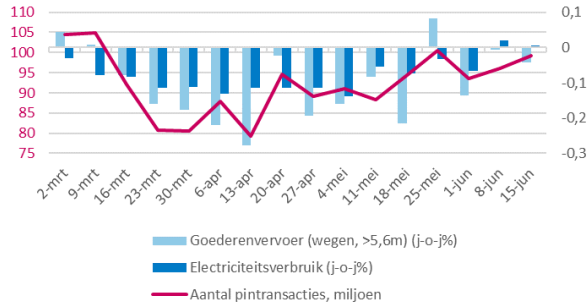

Bron: CBS, Nederlandse Betaalvereniging, Entso-E

Het aantal werkenden nam sterk af, met name onder jongeren.

1.1.9 Verschil aantal werkenden, in duizend personen maand-op-maand, 2020

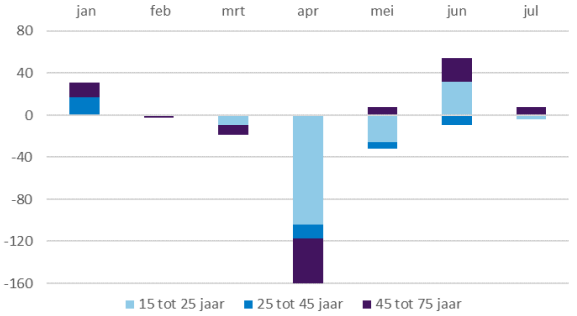

Bron: CBS

De helft van de ondernemers geeft aan winst te hebben gemaakt het eerste halfjaar van 2020...

1.1.10 Bedrijfsresultaat eerste halfjaar 2020

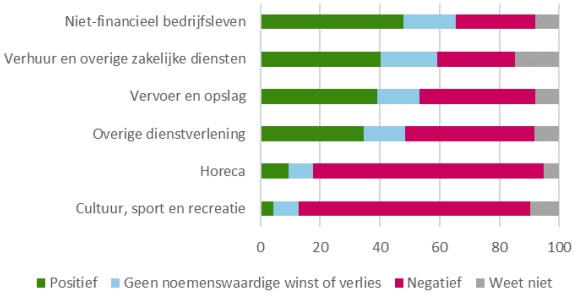

Bron: CBS

… het aantal faillissementen nam in het eerste half jaar niet toe.

1.1.11 Aantal faillissementen per week (plus lineaire trend)

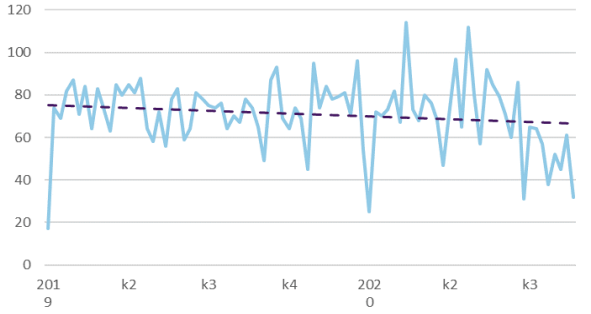

Bron: CBS

Nederland drijft met name handel met de buurlanden…

1.1.12 Exportverdiensten naar bestemming (in miljard euro, 2018)

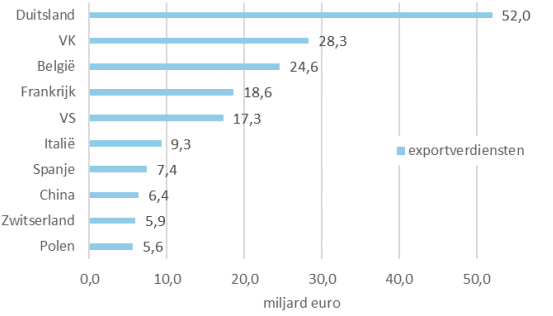

Bron: CBS

… de Nederlandse bbp-groei hangt daardoor samen met de groei in de Eurozone.

1.1.13 Bbp-groei, kwartaal-op-kwartaal

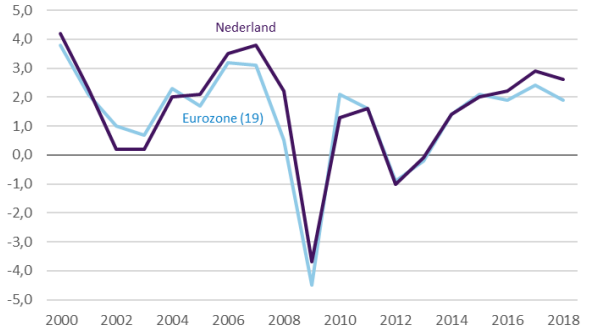

Bron: Eurostat

Nederland is de vijfde economie van de eurozone…

1.1.14 Bbp in miljard euro, 2019

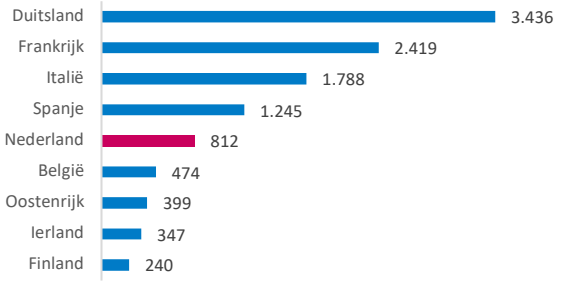

Bron: AMECO

… en neemt de derde positie in wat betreft bbp per hoofd van de bevolking.

1.1.15 Bbp per hoofd in euro, 2019

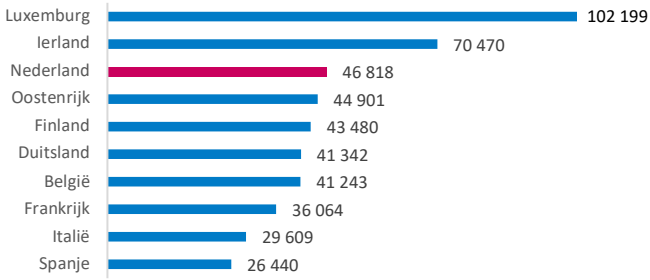

Bron: AMECO

Het niveau van de arbeidsproductiviteit is hoog…

1.1.16 Bbp per gewerkt uur (in USD, PPP's), 2018*

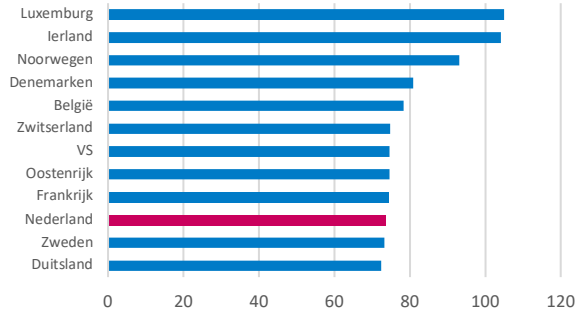

Bron: OESO

** Voor Luxemburg, Ierland en Noorwegen is bbp/uur geen representatieve maatstaf omdat zij door de unieke kenmerken van hun economie een zeer hoog bbp hebben.*

… maar de productiviteitsgrowei is, meer dan elders, teruggelopen. Nederland scoort wel goed op de indicator voor innovatie.

1.1.17 Positie Nederland op ranglijst bbp/gewerkt uur binnen de OESO en op Global Innovation Index

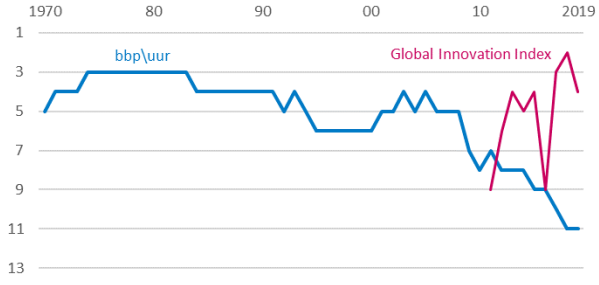

Bron: OESO, WEF

De economie groeide de laatste jaren met name doordat er meer wordt gewerkt…

1.1.18 De groei van het arbeidsvolume (vte's) en het reële bbp

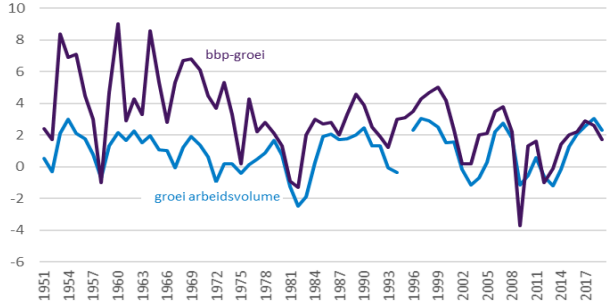

Bron: CBS

… maar door de vergrijzing raakt de rek uit het arbeidsaanbod…

1.1.19 Opbouw bevolking Nederland, in duizenden per leeftijd

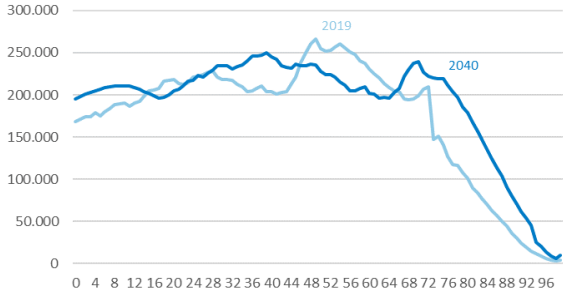

Bron: Bevolkingsprognose CBS

… in alle demografische toekomstscenario's* neemt de grijze druk toe.

1.1.20 Aantal 0- tot 20-jarigen/AOW'ers als percentage van de potentiële beroepsbevolking, 2020 en 2050

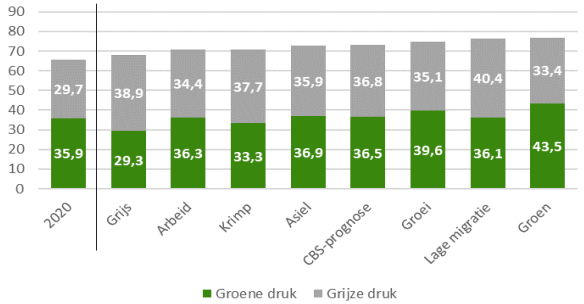

**Bron: NIDI & CBS, Bevolking 2050 in beeld*

1.2 Arbeidsmarkt

1.2.1 Kerncijfers Arbeid, 2020 (stand 2e kwartaal)		
	Aantal personen	**Als percentage van werkzame beroepsbevolking**
Bevolking 15-75 jaar	13 088 000	
Beroepsbevolking	9 232 000	
Werkzame beroepsbevolking	8 882 000	
Werkloze beroepsbevolking	349 000	
Positie in de werkkring		
Werknemer	7 355 000	82,8%
Werknemer met vaste arbeidsrelatie	5 683 000	64,0%
Werknemer met flexibele arbeidsrelatie	1 672 000	18,8%
Zelfstandige	1 528 000	17,2%
Zelfstandige zonder personeel (zzp)	1 142 000	12,8%
Zelfstandige met personeel	353 000	4%
Meewerkend gezinslid	33 000	0,4%
Arbeidsduur		
Deeltijd		
Totaal deeltijd	4 383 000	49,3%
Minder dan 20 uur per week	1 575 000	17,7%
20 tot 35 uur per week	2 809 000	31,6%
Voltijd		
Totaal voltijd (35 uur of meer)	4 499 000	50,7%
Bruto arbeidsparticipatie[1]	70,5%	
Netto arbeidsparticipatie[2]	67,9%	

Bron: CBS

[1]percentage 15-75 jarigen dat behoort tot de beroepsbevolking

[2]percentage 15-75 jarigen met werk

De werkloosheid stijgt sinds de uitbraak van de coronacrisis…

1.2.2 Ontwikkeling aantal werklozen en vacatures (x1000)

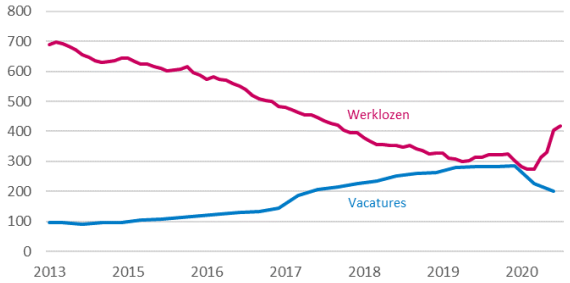

Bron: CBS

… maar is nog vrij laag vergeleken met het buitenland en de piek tijdens de kredietcrisis.

1.2.3 Werkloosheidspercentages internationaal

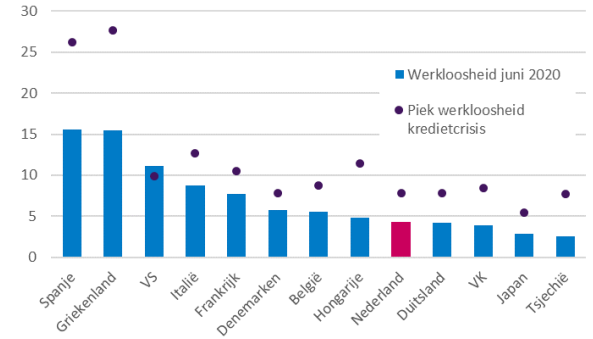

Bron: Eurostat 15-75 jaar, seizoensgecorrigeerd

Wel is de verwachting dat de werkloosheid gaat oplopen.

1.2.4 Raming werkloosheid, als % van de beroepsbevolking

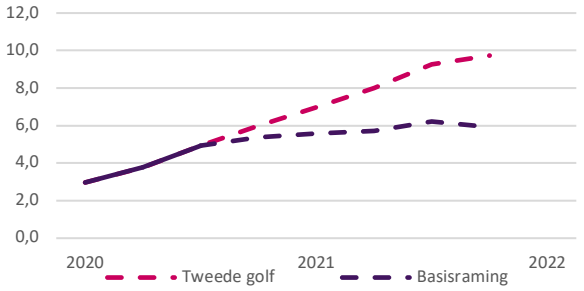

Bron: CPB

Voor de uitbraak van corona werd er gemiddeld 31 uur gewerkt.

1.2.5 Gemiddeld aantal gewerkte uren in 2019

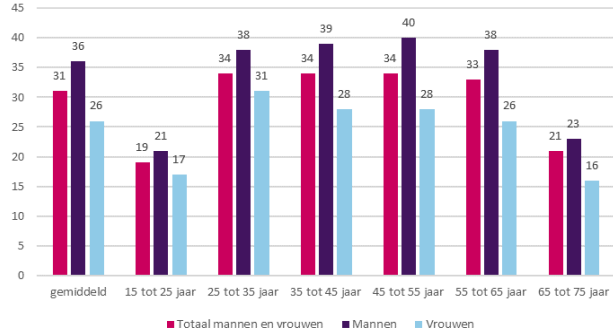

Bron: CBS

… maar dit aantal zakte flink in na de uitbraak van corona.

1.2.6 Gemiddeld aantal gewerkte uren

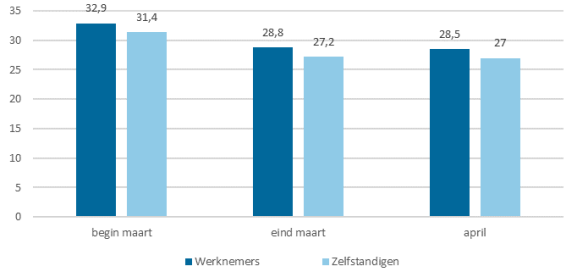

Bron: CPB

Nederland heeft een redelijk hoge arbeidsparticipatie…

1.2.7 Bruto participatiegraad (%), 15-64 jaar, internationaal*, 2019

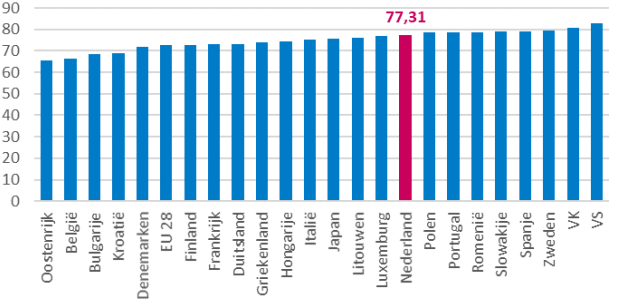

** De OESO neemt als definitie van beroepsbevolking de bevolking tussen 15 en 64 jaar; CBS neemt de bevolking tussen 15 en 75 jaar.* *Bron: OESO*

… hoewel wat teruggelopen, blijft de participatie voorlopig hoog in historisch perspectief.

1.2.8 Netto participatiegraad* (%), 15-75 jaar

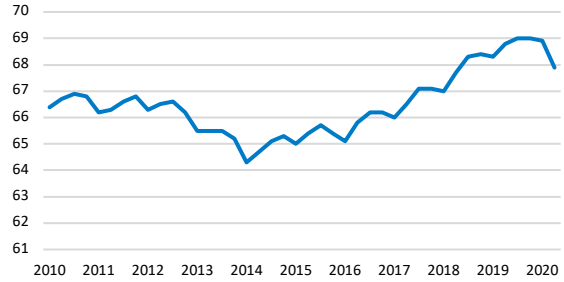

**= De netto participatiegraad geeft aan hoeveel procent van de bevolking tussen 15 en 75 jaar betaald werk heeft. De bruto participatiegraad geeft aan hoeveel procent werkzaam of werkloos is, als percentage van de bevolking.* *Bron: CBS*

Nederlanders werken veel in deeltijd…

1.2.9 Percentage deeltijdbanen*, 2018

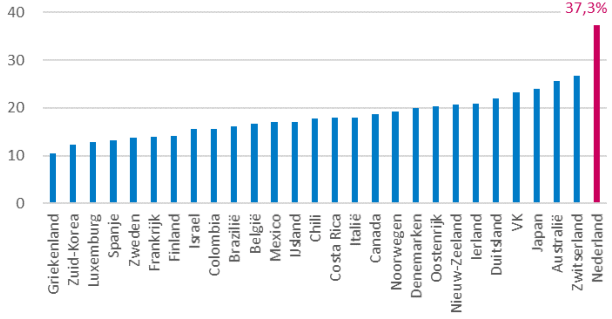

**De OESO definieert deeltijd als minder dan 30 uur per week.* *Bron: OESO*

… wat veel vaker voorkomt onder vrouwen dan mannen.

1.2.10 Verdeling voltijd/deeltijd* onder mannen en vrouwen, 2019

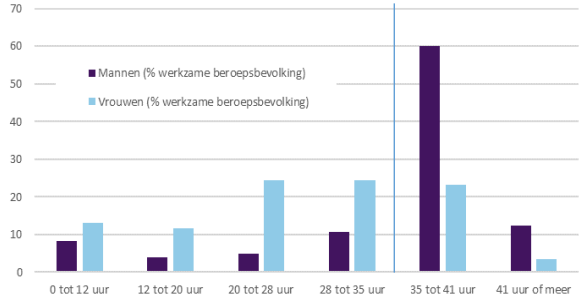

** Het CBS definieert deeltijd als minder dan 35 uur per week.* *Bron: CBS*

Het grote aantal deeltijders beïnvloedt de verdeling van de lonen…

1.2.11 Verdeling bruto jaarloon (exclusief overwerk), 2018

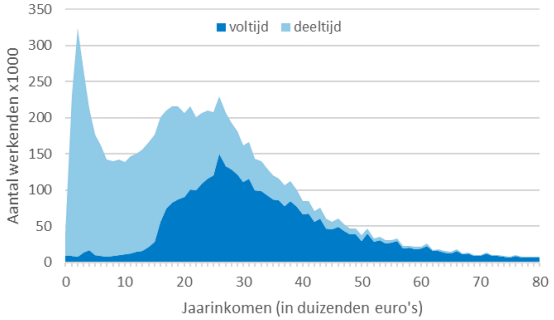

Bron: CBS

… en het aantal Nederlanders dat economisch zelfstandig is.

1.2.12 Economisch zelfstandige personen (%), 15 jaar tot AOW-leeftijd (excl. studenten en scholieren)

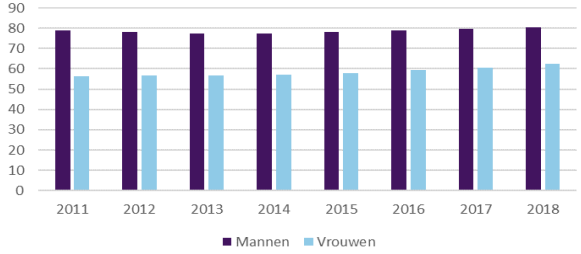

Bron: CBS

De meeste Nederlanders werken in de zakelijke dienstverlening.

1.2.13 Aantal werkzame personen (x1000) per sector*, 2019

**De categorie zakelijke dienstverlening is een restgroep van commerciële dienstverleners, waaronder bijvoorbeeld de uitzendbranche en computerbranche vallen.*
Bron: CBS

Het aandeel mensen met een vast contract is over de tijd afgenomen…

1.2.14 Aandeel van totaal werkenden

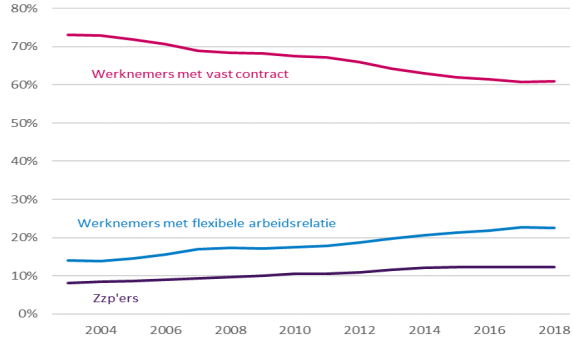

Bron: CBS

… en zowel het aantal zelfstandigen als flexwerkers is hoog in vergelijking met de rest van Europa.

1.2.15 Flexibele arbeidsrelatie, aandeel in werkenden, 2018

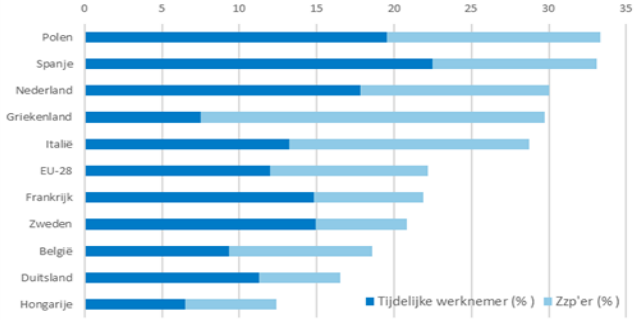

Bron: CBS

Laagopgeleiden hebben vaker een flexibele arbeidsrelatie…

1.2.16 Opleidingsniveau per type arbeidscontract, 2020

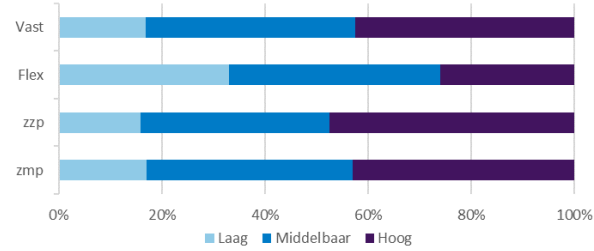

Bron: CBS

… en er werken veel flexkrachten en zzp'ers in sectoren getroffen door de contactbeperkende maatregelen.

1.2.17 Sectoren met hoogste % flex en zzp, 2018

Bron: CBS

1.3 Huishoudens en inkomen

1.3.1 Overzicht besteedbaar inkomen huishoudens, 2018	
Aantal huishoudens	7 755 100
Gemiddelde grootte	2,2
Mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen	26 500
Gemiddeld gestandaardiseerd besteedbaar inkomen	29 500
Mediaan besteedbaar inkomen	34 900
Gemiddeld besteedbaar inkomen	42 100

Bron: CBS

Het **gestandaardiseerd inkomen:** om het inkomen van huishoudens van verschillende grootte en samenstelling vergelijkbaar te maken, wordt het inkomen gestandaardiseerd. Dit gebeurt door het huishoudinkomen te delen door een factor die uitdrukt hoe groot het schaalvoordeel is van een gemeenschappelijk huishouden. Zo hebben een alleenstaande met een besteedbaar inkomen van 10 duizend euro en een echtpaar zonder kinderen met een besteedbaar inkomen van 13,7 duizend euro een gelijk welvaartsniveau.

De helft van de huishoudens* heeft een besteedbaar inkomen tussen 19 en 36 duizend euro per jaar.

* interkwartielafstand

1.3.2 Gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro per jaar, 2018

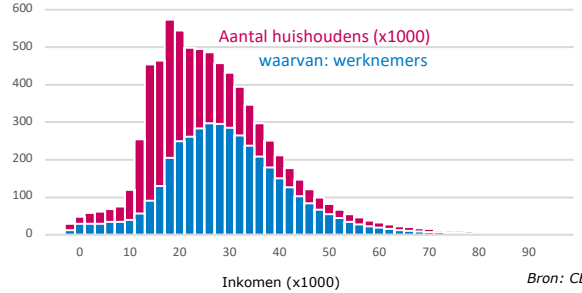

Bron: CBS

Meer dan een derde van de huishoudens is inmiddels eenpersoons...

1.3.3 Samenstelling huishoudens, aandeel in totaal, 2019

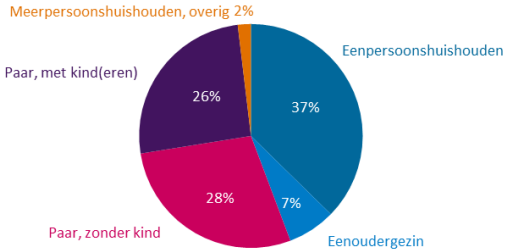

Bron: CBS

... en eenpersoonshuishouden hebben een gemiddeld besteedbaar inkomen van €23 000.

1.3.4 Gemiddeld gestandaardiseerd besteedbaar inkomen naar type huishouden, 2017

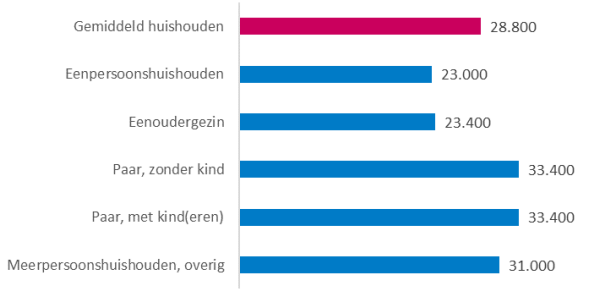

Bron: CBS

Een persvoorlichter verdient twee keer zoveel als een loodgieter.

1.3.5 Bruto jaarsalaris per beroep, 2019			
Functie	**Minimum**	**Mediaan**	**Maximum**
Voorzitter RvB middelgrote org.	339.800	503.300	662.500
Piloot Boeing 747	180.800	225.100	280.700
Directeur groot ziekenhuis		199.900	
Minister		159.600	
SG ministerie		136.800	
Lid Tweede Kamer		109.100	
Fiscalist	73.800	104.300	124.100
Wethouder middelgrote stad		89.000	
Universitair docent	60.000	68.500	77.000
Wetgevingsjurist	51.200	63.650	76.100
Journalist dagblad	49.800	60.200	72.200
Persvoorlichter	43.700	55.450	67.200
Leraar Tweedegraads VO	37.400	47.150	56.900
Leraar basisschool	35.400	44.400	53.400
Politieagent B	32.400	42.000	51.600
Buschauffeur	34.700	36.400	43.300
Promovendus	31.700	36.100	40.500
Secretaresse	29.000	33.800	39.000
Bouwvakker	25.900	32.500	36.300
Loodgieter	19.800	25.300	27.000
Kapper	20.400	24.000	28.200
Soldaat	17.300	23.750	30.200
Vakkenvuller	21.200	21.700	25.400
Wettelijk minimumloon		19.390	

Bron: Elsevier en Berenschot, salarisoverzicht 2019

De lonen zijn na de financiële crisis (2008-2009) wat achtergebleven bij de productiviteit.

1.2.6 Reële groei van de productiviteit, brutolonen en loonvoet*, 2000=100

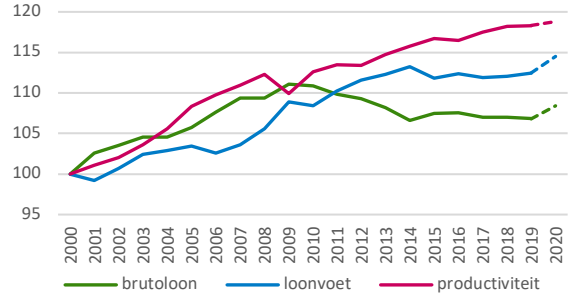

** Brutolonen zijn gedefleerd met de CPI, de loonvoet met de prijs van de toegevoegde waarde* *Bron: CPB*

De AIQ van de totale economie is relatief stabiel. Binnen de marktsector* is de AIQ wat afgenomen over tijd.

1.2.7 Arbeidsinkomensquote

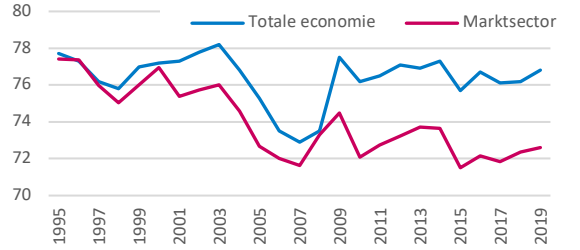

** De bedrijven in alle bedrijfstakken behalve overheid, gezondheids- en welzijnszorg, verhuur van en handel in onroerend goed en delfstoffenwinning* *Bron: CBS*

1.4 Vermogens en schulden

Vermogens zijn scheef verdeeld tussen huishoudens…

1.4.1 Vermogens en schulden (in miljarden euro's) naar vermogensgroepen, 2018

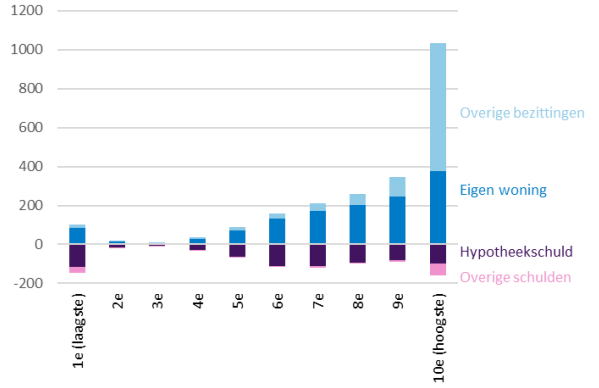

Bron: CBS

… dit komt onder andere doordat de vermogenspositie van huishoudens verandert over de levensloop.

1.4.2 Verdeling vermogen naar leeftijd hoofdkostwinner, 2018

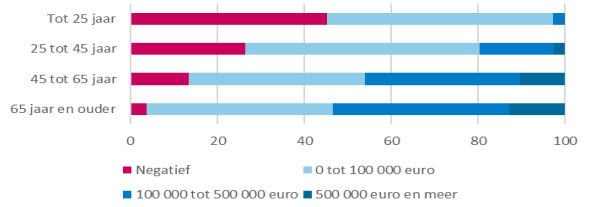

Bron: CBS

De schulden van Nederlandse huishoudens dalen, maar zijn hoog...

1.4.3 Ontwikkeling schulden huishoudens als percentage van het bbp, 2000-2018

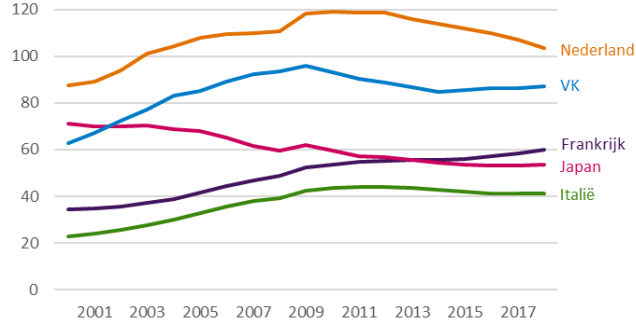

Bron: IMF

... tegenover deze schulden staan nog grotere vermogens, de zogeheten 'lange balansen'.

1.4.4 Vermogens en schulden Nederlandse huishoudens in procent bbp

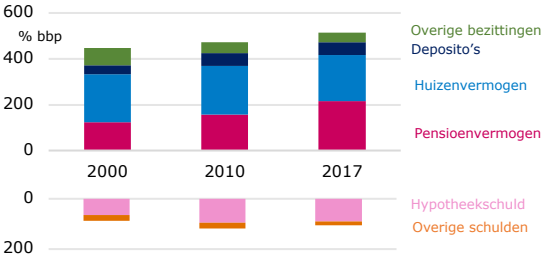

Bron: DNB

1.5 Inkomensongelijkheid en armoede

Er zijn verschillende indicatoren voor het meten van ongelijkheid.

- De **Gini-coëfficiënt** varieert tussen één (waarbij één iemand al het inkomen heeft) en nul (waarbij iedereen hetzelfde inkomen heeft). De Gini is wat minder gevoelig voor veranderingen aan de top of onderkant van de inkomensverdeling.
- De **80/20-ratio** toont het inkomensaandeel van de top 20% in verhouding tot de onderste 20%. Deze ratio is voor Nederland gelijk aan 4. Dit betekent dat de 20% huishoudens met de hoogste inkomens 4 keer zoveel overhouden als de 20% huishoudens met de laagste inkomens. De ratio 80/20 beperkt zich tot de staarten van de inkomensverdeling en zegt niets over de tussenliggende inkomens.

De ongelijkheid van inkomens is in Nederland aan de lage kant…

1.5.1 Gini besteedbaar inkomen, 2019 (of meest recent)

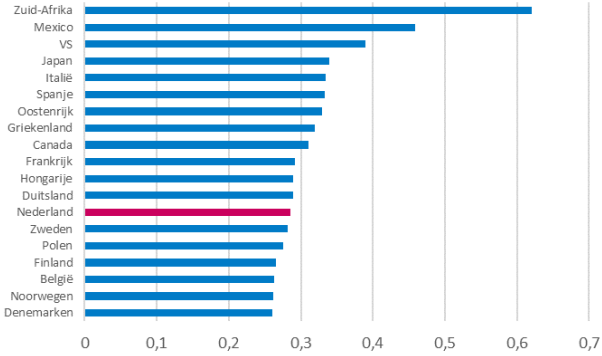

Bron: OECD

… en al jaren stabiel.

1.5.2 De Gini van het primair* en gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen

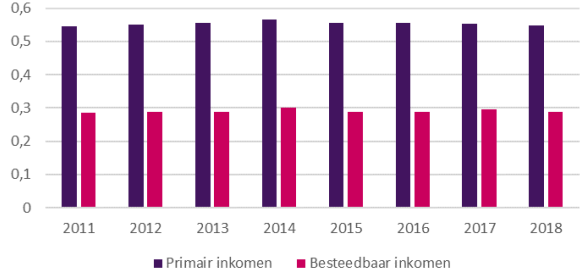

Bron: CBS

** Het primair inkomen is het inkomen uit werk en kapitaal, dus voordat herverdeling door de overheid plaatsvindt middels belastingen, heffingen, uitkeringen en toelagen.*

1.5.3 De 80/20 ratio van het gestandaardiseerd* besteedbaar huishoudinkomen

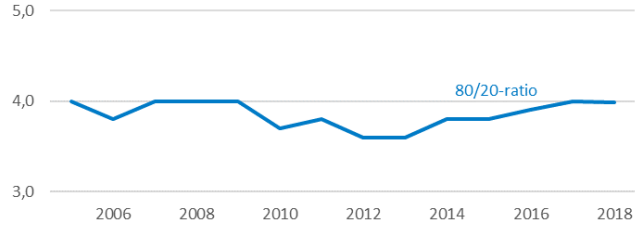

Bron: Eurostat

***** *Om het inkomen van huishoudens van verschillende grootte en samenstelling vergelijkbaar te maken, wordt het inkomen gestandaardiseerd. Dit gebeurt door het huishoudinkomen te delen door een factor die uitdrukt hoe groot het schaalvoordeel is van een gemeenschappelijk huishouden.*

Door herverdeling wordt de ongelijkheid bijna gehalveerd*. Dit komt door het progressieve belastingsysteem, uitkeringen en oudedagsvoorzieningen.

1.5.4 Reductie primaire-inkomensongelijkheid, 2018

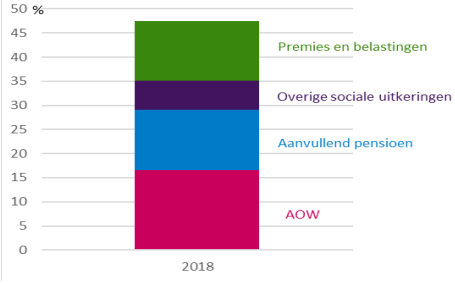

Bron: CBS

** gemeten als het verschil tussen de Gini van het primaire inkomen en de Gini van het besteedbaar inkomen.*

Het risico op armoede ligt hoger onder zelfstandigen.

1.5.5 Percentage werkenden in huishoudens met een laag inkomen*

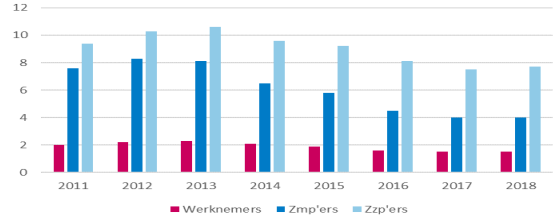

**= Het CBS hanteert 9.250 euro als grens voor een laag inkomen. Dit is echter wel het gestandaardiseerde inkomen, omgerekend naar het prijspeil van 2000 en is exclusief overdrachten als huurtoeslag.*

Bron: CBS

1.6 Huizenmarkt en huizenbezit

De Nederlandse woningvoorraad telt 7,8 miljoen woningen...

1.6.1 Kerngegevens aantal koop en huurwoningen, 2019	
Gemiddelde verkoopprijs woning	308 000
Aantal verkochte woningen (12 maanden)	217 000
Totale woningvoorraad	7 815 000
Aantal koopwoningen	4 488 000
Corporatie-verhuur	2 295 000
Overig verhuur	1 004 000

Bron: Staat van de Woningmarkt, Jaarrapportage 2020

... waarvan 58 procent koop en 42 procent huur is...

1.6.2 Verdeling koop- en huurwoningen, 2019

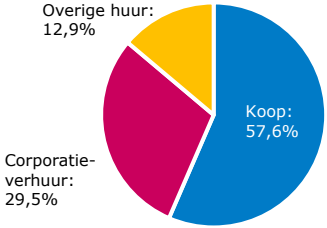

Bron: Staat van de Woningmarkt, Jaarrapportage 2020

De huizenprijzen lagen eind 2019 weer bijna even hoog als tijdens de vorige piek in 2008 (in reële termen).

1.6.3 Ontwikkeling huizenprijzen (2008=100) en aantal verkopen

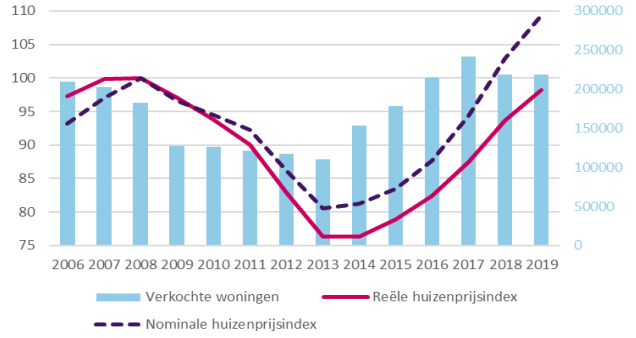

Bron: CBS

De groei van de huizenprijzen vertoont een sterke relatie met de conjunctuur.

1.6.4 Ontwikkeling werkloosheid en huizenprijzen

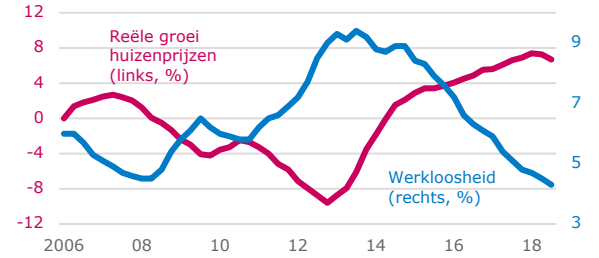

Bron: CBS

1.7 Klimaat en Energie

Terwijl de economie groeide, nam de uitstoot van broeikasgassen en stikstof in de afgelopen jaren af…

1.7.1 Milieudruk in relatie tot economische groei, 1990-2018

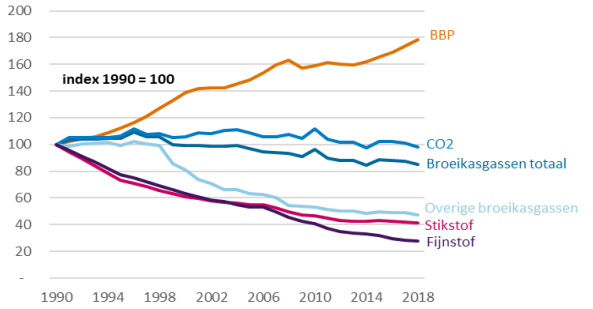

Bron: RIVM

… maar er is nog wel een flinke inspanning nodig om de klimaatdoelstellingen te halen.

1.7.2 Uitstoot types broeikasgas sinds 1990, in Mton

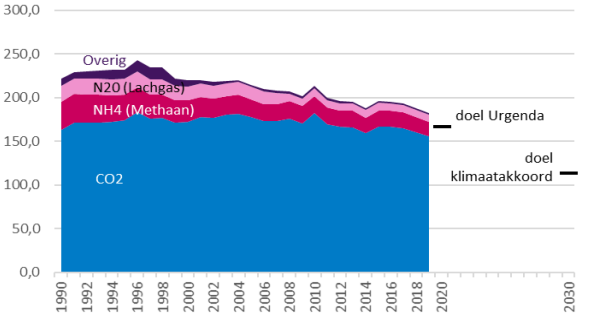

Bron: RIVM

De CO2-uitstoot komt voor ongeveer een vijfde voor de rekening van huishoudens.

1.7.3 Bijdrages aan CO2-uitstoot in NL, 1e kwartaal 2020

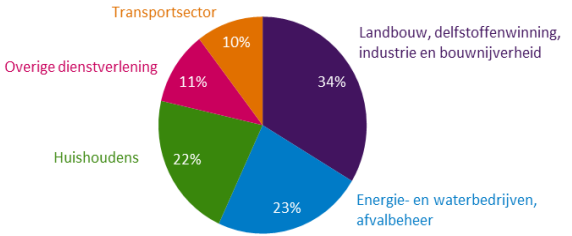

Bron: CBS

Nederland liep in 2018 nog achter bij de rest van Europa op het gebied van hernieuwbare energie...

1.7.4 Aandeel hernieuwbare energie, 2018

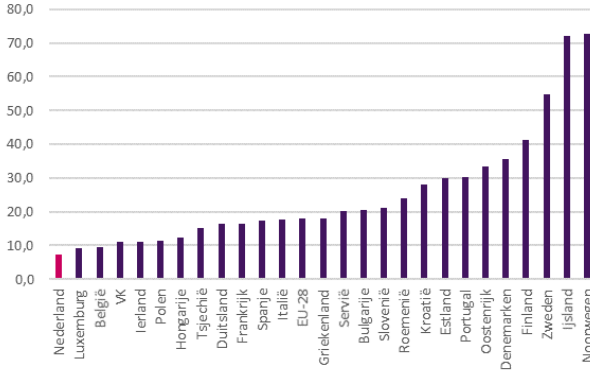

Bron: CBS

… maar het percentage hernieuwbaar stijgt snel …

1.7.5 Percentage hernieuwbare energie in bruto energieverbruik

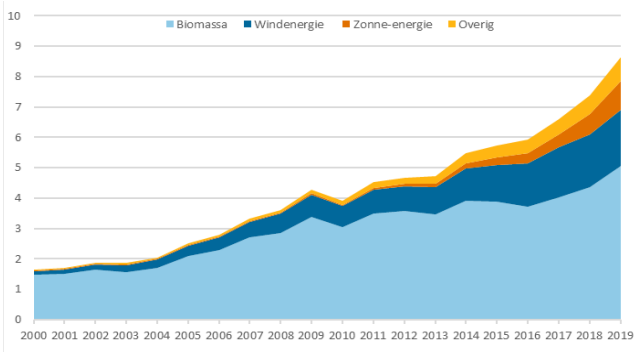

Bron: CBS

… zo groeide het totaal opgesteld vermogen aan zonnepanelen in 2019 met 49 procent.

1.7.6 Opgesteld vermogen zonnepanelen (in megawatt)

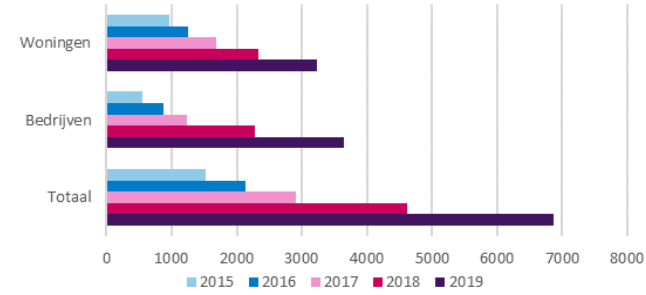

Bron: CBS

1.8 Financiële sector

De Nederlandse bankensector is groot, maar kleiner dan voor de crisis.

1.8.1 Balanstotaal Nederlandse banken

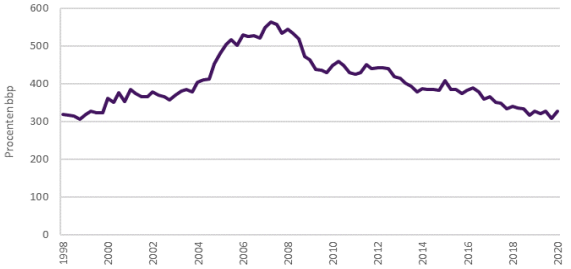

Bron: DNB

Wel is de balansomvang van Europese centrale banken flink toegenomen door stimuleringsprogramma's.

1.8.2 Totaal aan activa Eurosysteem, in miljoenen euro's

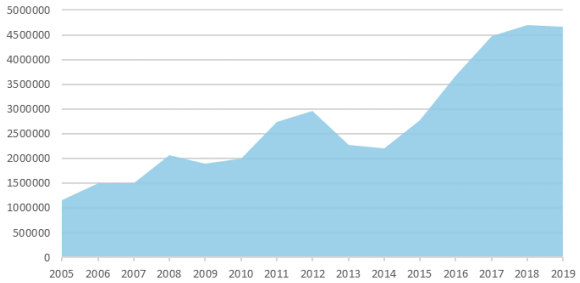

Bron: ECB

Hoofdstuk 2

Overheidsfinanciën

2.1 Saldo en schuld

2.1.1 EMU-saldo en schuld (2020 en 2021)		
	2020	**2021**
	in miljarden euro	
Overheidsinkomsten	283,0	293,0
Reguliere netto-uitgaven onder het uitgavenplafond	303,3	314,5
Rijksbegroting	144,2	148,4
Sociale zekerheid	85,8	90,9
Zorg	73,3	75,3
Noodmaatregelen corona relevant voor het EMU-saldo	30,9	12,3
Overige netto-uitgaven en correcties relevant voor het EMU-saldo	3,8	9,8
Totale netto-uitgaven relevant voor het EMU-saldo	338,0	336,6
EMU-saldo centrale overheid	-55,0	-43,5
EMU-saldo decentrale overheid	-1,3	-1,4
Feitelijk EMU-saldo	-56,3	-44,9
Feitelijk EMU-saldo (in % bbp)	-7,2	-5,5
Structureel EMU-saldo (in % bbp)	-4,4	-4,0
EMU-schuld (in miljard euro)	462,7	502,0
EMU-schuld (in % bbp)	59,1	61,1
Bruto binnenlands product (in miljard euro)	782,5	821,6

Bron: Ministerie van Financiën

Het feitelijk EMU-saldo, oftewel het begrotingssaldo, is het verschil tussen inkomsten en uitgaven van de overheid.
De EMU-schuld, oftewel de overheidsschuld, is het totaal van de uitstaande leningen ten laste van de gehele collectieve sector. Dit is de optelsom van de uitstaande leningen ten laste van het Rijk, de sociale fondsen en de lokale overheden, minus de onderlinge schuldverhoudingen tussen deze drie subsectoren.

Door de coronacrisis nemen de uitgaven toe en de inkomsten af…

2.1.2 Uitgaven- en lastenquote (in procenten bbp)

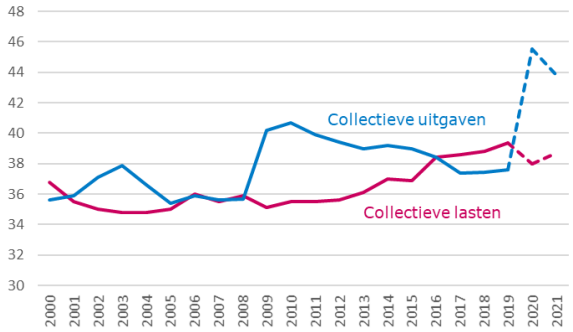

Bron: CPB

… zowel door de omvangrijke noodmaatregelen als automatische stabilisatie…

2.1.3 Noodmaatregelen in miljarden euro

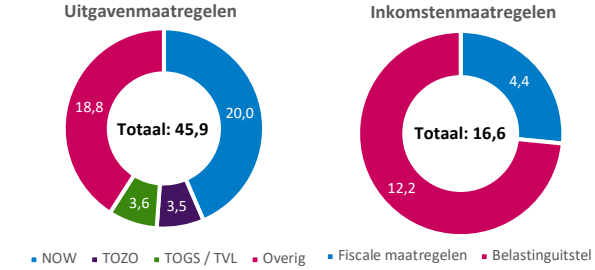

Bron: Miljoenennota 2021

… wat leidt tot een historisch groot begrotingstekort.

2.1.4 Ontwikkeling EMU-saldo (in procenten bbp)

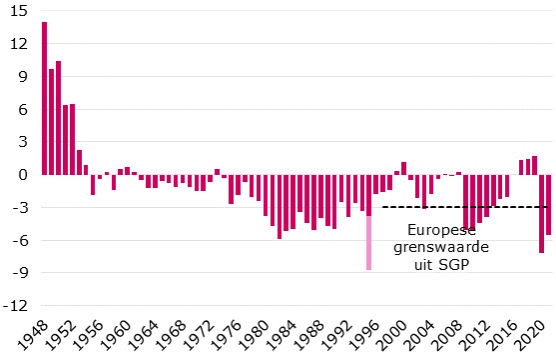

* Het EMU-saldo 1995 wordt vertekend door een eenmalige uitgave van 4,9 procent bbp vanwege de balansverkorting tussen Rijk en woningcorporaties in dat jaar.

Bron: Ministerie van Financiën

De overheidsschuld neemt flink toe…

2.1.5 Ontwikkeling EMU-schuld

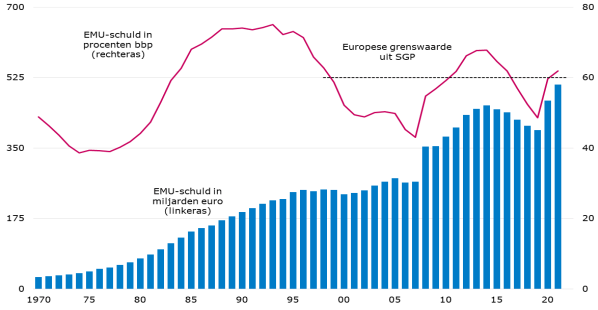

Bron: Ministerie van Financiën

... maar was vergeleken met andere eurolanden laag bij aanvang van de crisis.

2.1.6 EMU-schuld (% bbp) eurozone, 2019

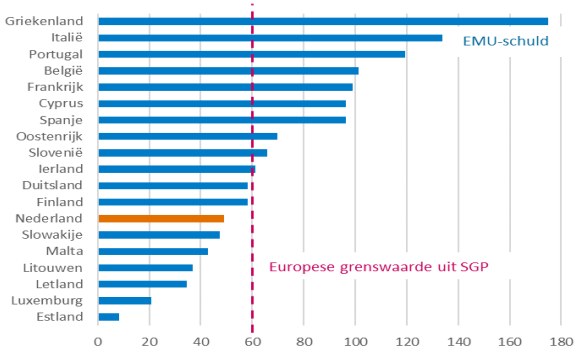

Bron: AMECO

De overheid verhoogde daarnaast de garantieplafonds met ruim 60 miljard euro.

2.1.7 Uitsplitsing coronagerelateerde garanties, in miljard euro

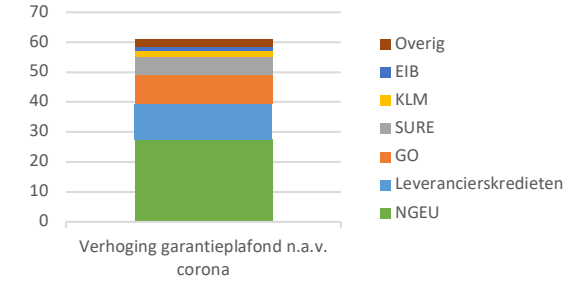

Bron: Ministerie van Financiën

2.2 Coronamaatregelen 2020

De Nederlandse noodpakketten zijn groot in historisch en internationaal opzicht.

2.2.1 Noodmaatregelen, uitgaven, in miljard euro

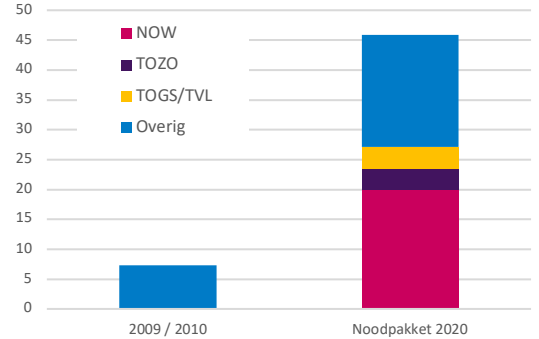

Bron: Miljoenennota 2021

2.2.2 Noodmaatregelen coronacrisis, uitgaven, in % bbp

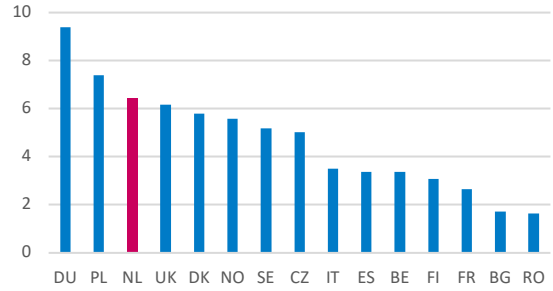

Bron: Miljoenennota 2021

Het grootste deel van de nooduitgaven is gericht op het behoud van banen en werkgelegenheid.

2.2.3 Nooduitgaven coronacrisis in 2020, miljoen euro

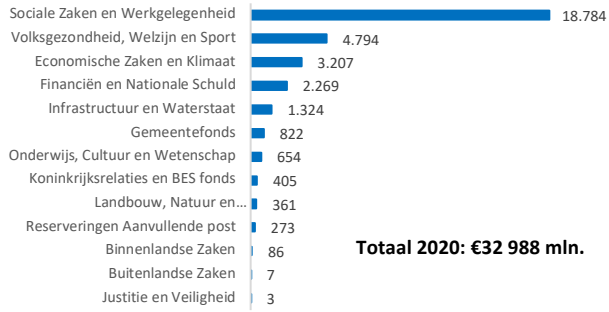

Bron: www.rijksfinancien.nl

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geeft vooral geld uit aan inkomensondersteuning...

2.2.4 Noodmaatregelen coronacrisis SZW 2020, miljoen euro

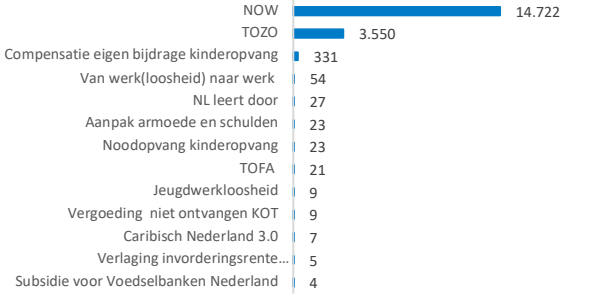

Bron: www.rijksfinancien.nl

... het ministerie van Economische Zaken en Klimaat draagt bij aan vaste lasten en verleent garanties aan bedrijven...

2.2.5 Noodmaatregelen coronacrisis EZK, miljoen euro

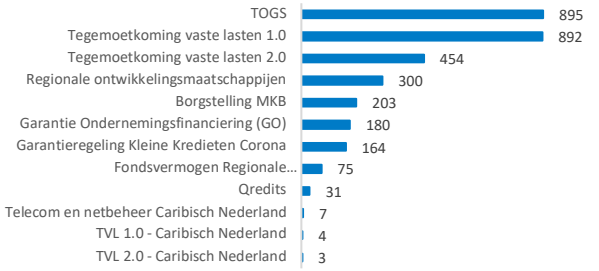

Bron: www.rijksfinancien.nl

... en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport trekt extra geld uit voor het bestrijden van corona en voor de bonus van zorgmedewerkers.

2.2.6 Noodmaatregelen coronacrisis VWS, miljoen euro

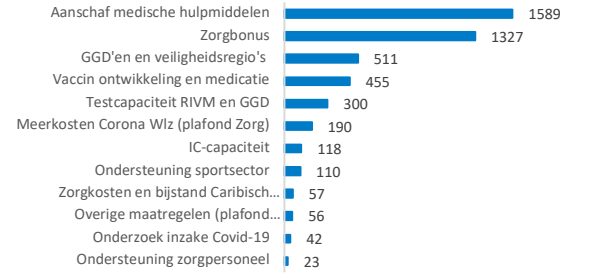

Bron: www.rijksfinancien.nl

2.3 Overheidsuitgaven 2021

Uitgaven 2021 (in miljard euro)

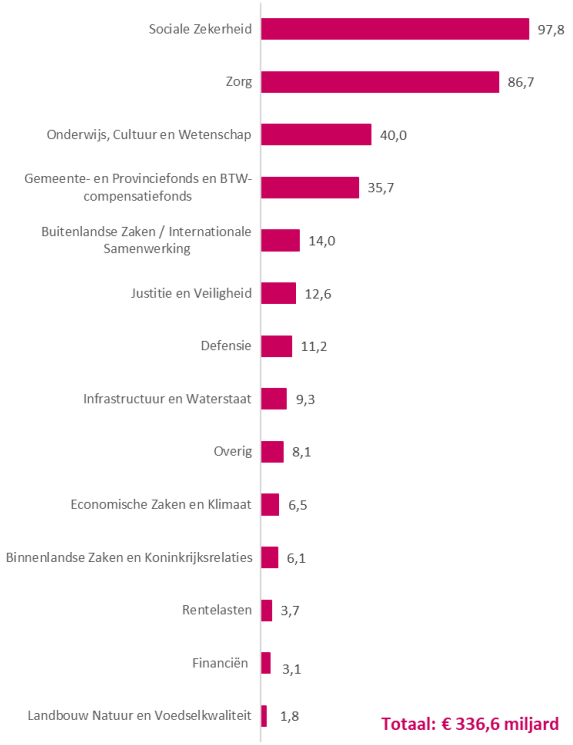

Totaal: € 336,6 miljard

Bron: Miljoenennota 2021

2.3.1 Verdeling collectieve uitgaven 2021

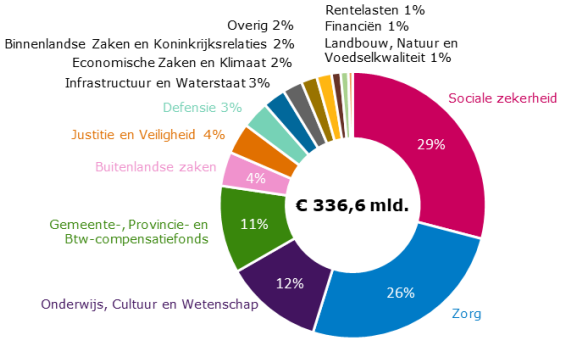

Bron: Ministerie van Financiën

Structurele groei van zorg- en socialezekerheids-uitgaven zet druk op overige uitgaven.

2.3.2 Verwachte ontwikkeling uitgaven 2008 tot en met 2025, verandering in procentpunten bbp

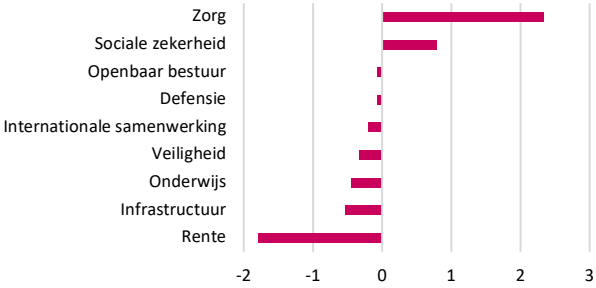

Bron: Miljoenennota 2021

2.3.1 Volksgezondheid, Welzijn en Sport

2.3.3 Verdeling uitgaven VWS 2021

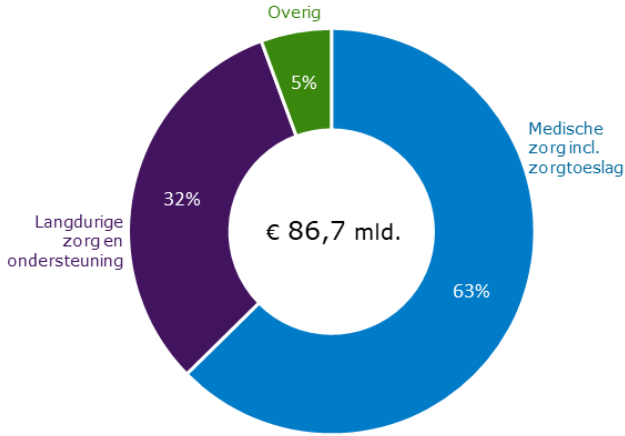

De zorguitgaven groeien sneller dan de economie...

2.3.4 Uitgaven aan zorg en welzijn in Nederland* als % bbp

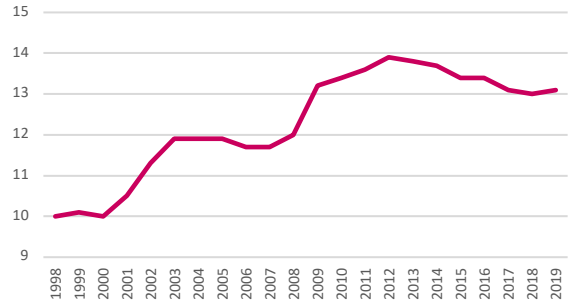

Bron: CBS

**= Hier wordt de definitie van het CBS gevolgd, waarbinnen ook kinderopvang en uitgaven aan welzijn vallen. Het CBS kijkt naar zowel de uitgaven door de overheid, als die van verzekeringen en personen.*

... zowel de kosten als de vraag naar personeel nemen de komende decennia toe.

2.3.5 Zorguitgaven als % van het bbp en het aandeel van de zorg in het aantal werkenden.

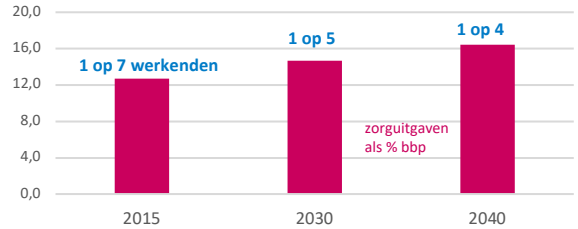

Bron: Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018, RIVM en Actieprogramma Werken in de Zorg, VWS

De zorguitgaven zijn in 2020 €5630 per persoon…

2.3.6 Zorguitgaven per persoon in 2020 en 2021

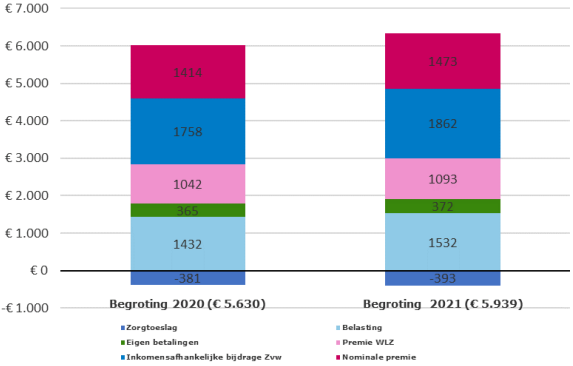

Bron: CBS

… met name de uitgaves voor de langdurige zorg zijn hoog in internationaal perspectief.

2.3.7 Uitgaves aan langdurige zorg in % bbp, 2017

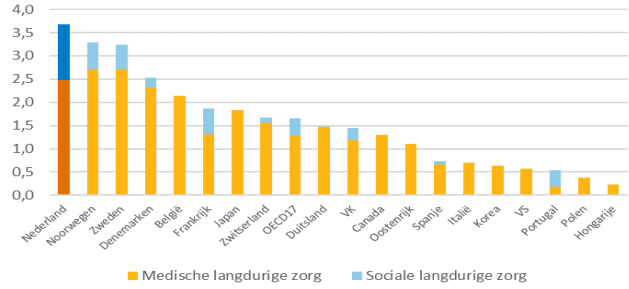

Bron: Miljoenennota 2021

2.3.2 Sociale Zaken en Werkgelegenheid

2.3.8 Verdeling uitgaven SZW 2021

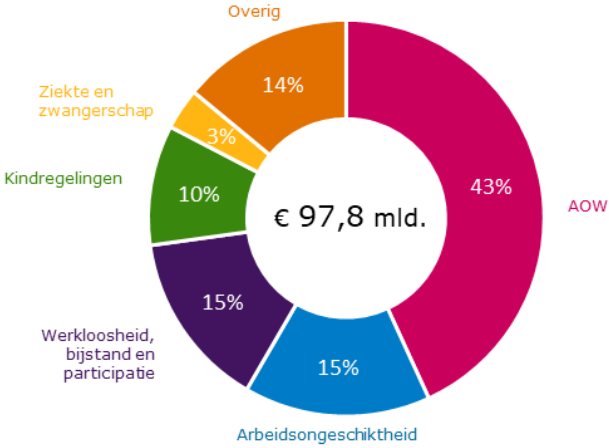

De overheid leverde de eerste maanden van de crisis een grote bijdrage aan de loonkosten van ruim 2,65 miljoen werknemers, verspreid over meer dan 148 duizend bedrijven.

2.3.9 Toekenningen en werknemers NOW 1.0

	Aantal bedrijven	Betrokken werknemers
Detailhandel	25.141	251.181
Horeca en catering	25.071	387.617
Overige commerciële dienstverlening	24.825	409.476
Zorg en welzijn	16.461	187.574
Groothandel	13.516	297.890
Metaalindustrie, installatie, voertuigen	13.516	215.506
Vervoer en logistiek	4621	182.920
Overige industrie	4321	74.745
Uitzendbedrijven	2648	398.902
Bouw	2252	32.730
Landbouw, groenvoorziening, visserij	2089	28.556
Cultuur	1925	40.729
Voeding- en genotmiddelenindustrie	1700	47.963
Schoonmaak	1283	44.250
Chemische industrie	681	28.677
Niet Ingedeeld	110	548
Bank- en verzekeringswezen	40	21.236
Overheid	20	1648
Onderwijs	20	648
Overig	5	245

Bron: UWV

Eind 2019 ontvingen 4,9 miljoen Nederlanders een uitkering, het overgrote deel AOW…

2.3.10 Aantal uitkeringsontvangers, 2019

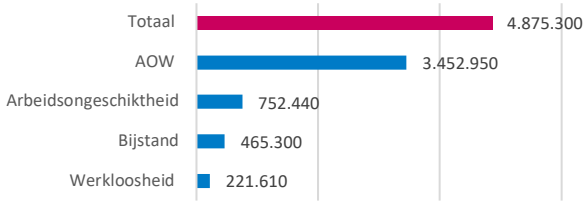

Bron: CPB

… als gevolg van de crisis is het aantal mensen met een werkloosheidsuitkering of bijstand wel toegenomen.

2.3.11 Aantal WW- en bijstandsuitkeringen

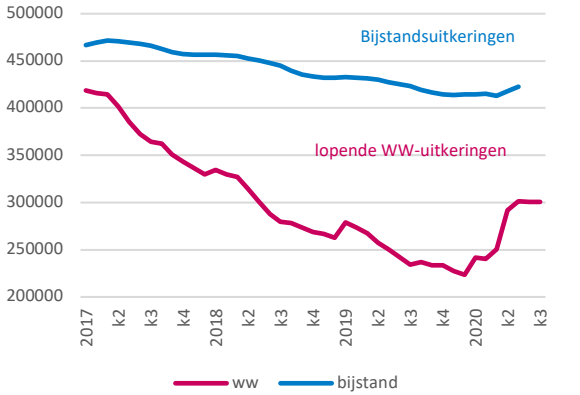

Bron: CBS, UWV

Een bijstandsuitkering voor een alleenstaande is 1059 euro...

2.3.12 Hoogte uitkering, per 1 juli 2020		
	Gehuwd/samenwonend	Alleenstaanden
Netto bijstandsuitkering[2]	€ 1 513[1]	€ 1 059
Max. vermogen voor recht op bijstand	€ 12 450	€ 6 225
IOAW en IOAZ[3]	€ 1 689	€1 329[4]
Alle bedragen zijn inclusief vakantie-uitkering		

[1] Uitkeringsbedrag *per koppel*
[2] Tussen 21 en 65 jaar
[3] De IOAW (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) is bedoeld voor oudere langdurig werklozen. De IOAZ (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) is bedoeld voor ex-zelfstandigen van 55 jaar of die noodgedwongen hun bedrijf of beroep moesten beëindigen.
[4] Betreft alleenstaanden zonder meerderjarige bewoners.

...en een AOW voor een alleenstaande is 1201 euro.

2.3.13 Hoogte AOW-uitkering, per 1 juli 2020		
Situatie van AOW'er	**Netto maandbedrag per persoon**	
	Met heffingskorting	Zonder heffingskorting
Samenwonend en beide AOW	€ 823	€ 654
Alleenstaanden	€ 1 201	€ 955
Alle bedragen zijn exclusief vakantie-uitkering		

Bron: SVB

2.3.3 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

2.3.14 Verdeling uitgaven OCW 2021

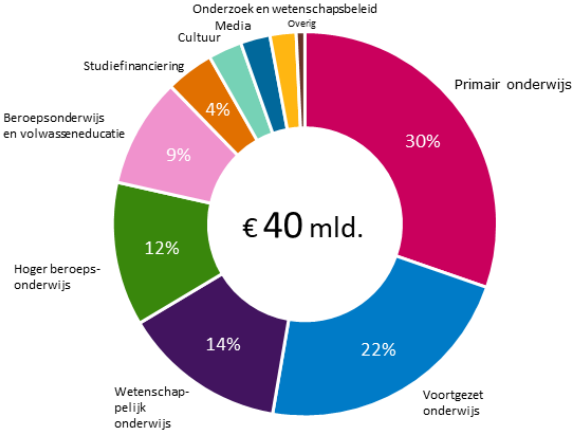

De vaardigheden van de Nederlandse bevolking zijn hoger dan het internationale gemiddelde...

2.3.15 Vaardigheden van de beroepsbevolking (15-65 jaar)

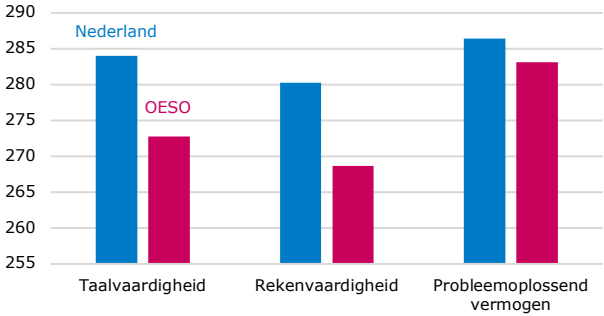

Bron: PIAAC 2015

...hoewel het opleidingsniveau op papier vergelijkbaar is.

2.3.16 Onderwijsniveau van 15- tot 75-jarigen, 2019

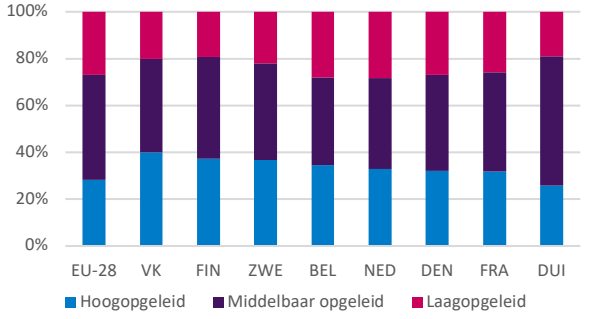

Bron: Eurostat

De leesvaardigheid van Nederlandse 15-jarigen is gedaald tot onder het OESO-gemiddelde, waardoor bijna 1 op de 5 jongeren het risico loopt laaggeletterd te worden.

2.3.17 Gemiddelde prestaties lezen 15-jarigen (PISA)

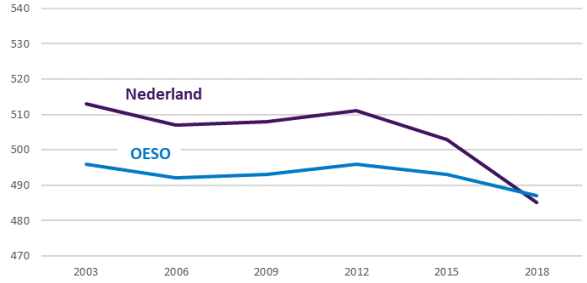

Bron: OESO

Voor wiskunde en natuurkunde zitten Nederlandse leerlingen nog boven de OESO, maar de trend is dalend.

2.3.18 Gemiddelde prestaties wiskunde (links) en natuurkunde (rechts) 15-jarigen (PISA)

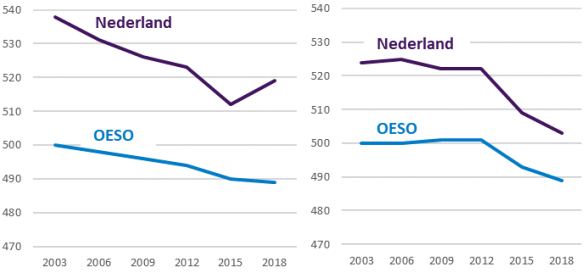

Bron: OESO

2.3.4 Rentelasten staatsschuld

De rentelasten dalen en bedragen in 2020 4,7 miljard euro…

2.3.19 Rente-uitgaven als percentage van het bbp*

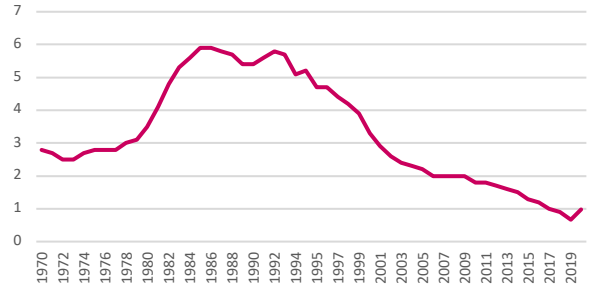

**De rentelasten nemen af in absolute zin, maar door de krimp in 2020 nemen ze toe t.o.v. het bbp.* *Bron: CBS*

… dit komt door de lagere schuld en de lage rente.

2.3.20 Gemiddeld rentepercentage over EMU-schuld

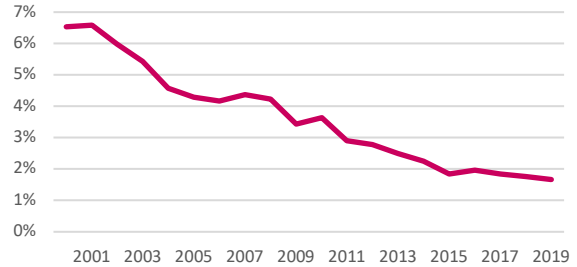

Bron: Ministerie van Financiën

De rente is historisch laag...

2.3.21 Rente op 10-jaars overheidsobligaties en de nominale groei van het bbp

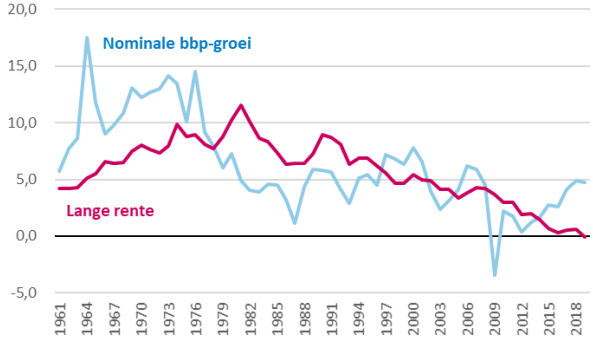

Bron: OESO

... wat past in de internationale trend, ook buiten de eurozone.

2.3.22 Rente op 10-jaars overheidsobligaties

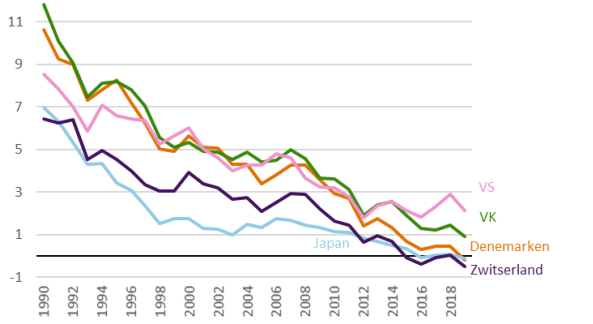

Bron: OESO

2.4 Overheidsinkomsten

Inkomsten 2021 (in mld.)

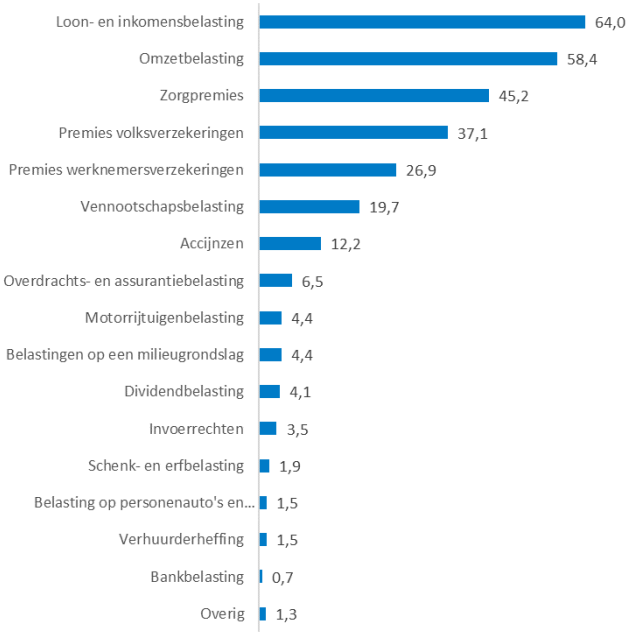

Totaal: 293 miljard

2.4.1 Verdeling overheidsinkomsten 2021

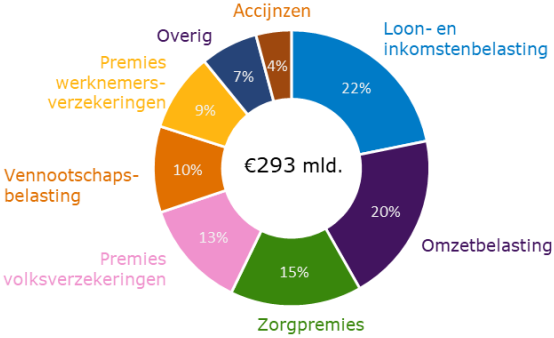

Bron: Ministerie van Financiën

Met name de inkomsten uit vennootschapsbelasting (vpb) en btw lopen door de ongunstige economie terug.

2.4.2 Bijstelling inkomstenraming 2020 t.o.v. Miljoenennota 2020

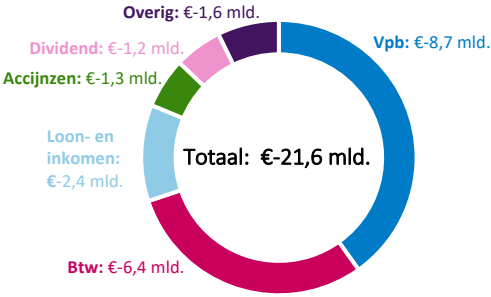

Bron: Ministerie van Financiën

De mogelijkheden voor uitstel zorgen ervoor dat naar verwachting 12 miljard euro aan belasting pas in 2021 binnenkomt…

2.4.3 Toegekend belastinguitstel: aantal debiteuren en uitstaand bedrag in miljard

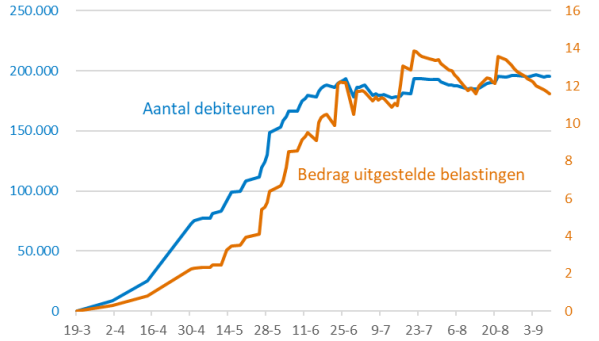

Bron: Ministerie van Financiën

… hoewel deze inkomsten, volgens de boekhoudkundige regels, zoveel mogelijk worden toegerekend aan 2020.

2.4.4 Geraamd belastinguitstel 2020 naar belastingsoort

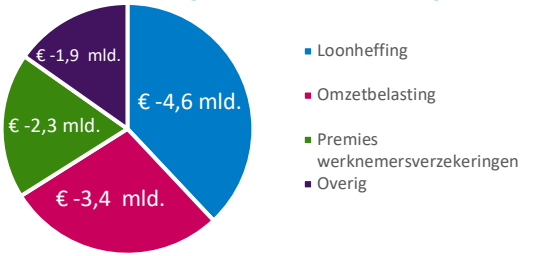

Bron: Ministerie van Financiën

De lasten op arbeid zijn over de laatste 20 jaar gestegen, onder andere door de stijgende zorgpremies...

2.4.5 Uitsplitsing belasting op arbeid als percentage bbp

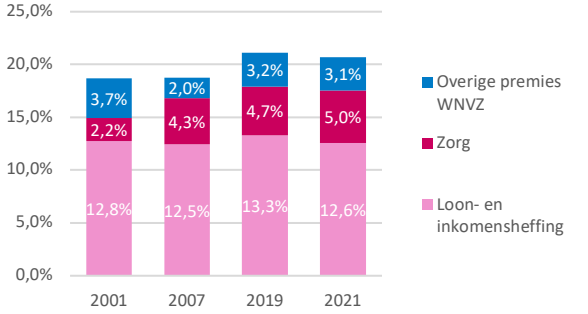

Bron: Ministerie van Financiën

... een trend die zich door vergrijzing de komende decennia door zal zetten.

2.4.6 Effect van kosten curatieve zorg* op de lasten op arbeid vanaf 2022, % bbp

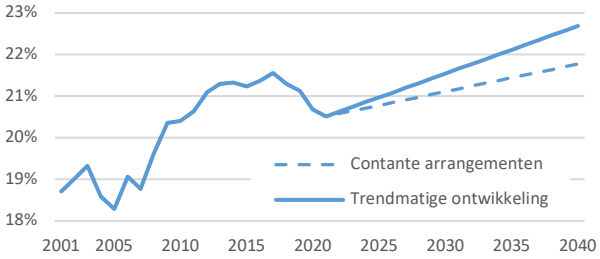

Bron: Bouwstenen voor een beter belastingstelsel, op basis van de doorrekening van het CPB uit 2019, 'Zorgen om morgen'.

2.4.1 Indirecte belastingen

In de genoemde bedragen en tarieven van de indirecte en directe belastingen is het voorgenomen beleid van de Miljoenennota 2021 meegenomen.

A. Omzetbelasting (btw)

Producten verlaagd btw-tarief:
- Voedingsmiddelen en water
- Agrarische goederen en sierteelt
- Geneesmiddelen en hulpmiddelen
- Kunst, antiek en verzamelvoorwerpen
- Boeken en periodieken

Diensten verlaagd btw-tarief:
- Logiesverstrekking
- Cultuur en recreatie
- Arbeidsintensieve diensten
- Werkzaamheden aan woningen
- Personenvervoer

	t/m 2018	***vanaf 2019***
Algemeen tarief	21%	21%
Verlaagd tarief	6%	9%

B. Accijnzen (tarieven 2021)

1. Alcoholaccijns (per glas)

Accijns glas bier	€ 0,09
Accijns glas wijn	€ 0,09
Accijns glas sterke drank	€ 0,21

2. Tabaksaccijns

Shag (pakje 50 gram)	€ 8,05
Accijns sigaretten, 20 stuks	€ 4,87

3. Brandstofaccijns (per liter, excl. btw en voorraadheffing)

Benzine (Euro loodvrij)	€ 0,81
Diesel	€ 0,51
LPG (1 liter = 0,54 kg)	€ 0,19

C. Overdrachtsbelasting

Voorheen bestond er een onderscheid in het overdrachtsbelastingtarief tussen woningen (2%) en niet-woningen (tarief 8% vanaf 2021).

Het verlaagde tarief wordt vanaf 2021 beperkt, waarbij 8% het tarief is voor niet-woningen en woningen die door de koper niet als hoofdverblijf worden gebruikt ('beleggers') en 2% voor woningen die wel door de koper als hoofdverblijf wordt gebruikt. Aanvullend is er vanaf 2021 een eenmalige startersvrijstelling voor meerderjarigen die jonger zijn dan 35 jaar en de woning als hoofdverblijf gaan gebruiken.

2.4.2 Directe belastingen

A. Loon- en inkomstenbelasting

Box 1: Belastbaar inkomen uit werk en woning

2.4.7	Inkomen (jaarbasis)	Belastingtarief 2021 (incl. premie volksverzekeringen)
Schijf 1	Tot 68.507	37,10%
Schijf 2	Vanaf 68.507	49,50%

Box 2: Aanmerkelijk belang

Tarief 2021: 26,9%

Er is sprake van een aanmerkelijk belang als een belastingplichtige al dan niet tezamen met zijn partner een belang (bijvoorbeeld aandelen) van ten minste 5% houdt in een vennootschap. Hierbij dienen indirecte belangen, zoals optierechten, ook meegerekend te worden.

De belasting in box 2 wordt geheven over het inkomen uit aanmerkelijk belang verminderd met de te verrekenen verliezen. Het inkomen uit aanmerkelijk belang is het gezamenlijke bedrag van:

- de reguliere voordelen, zoals dividend; en
- de vervreemdingsvoordelen, zoals de verkoopwinst op aandelen.

Box 3: Sparen en beleggen

2.4.8 Forfaitair rendement box 3		
	2020	*2021*
Heffingsvrij vermogen per persoon	*€ 30.360*	*€ 50.000*
Schijfgrenzen grondslag		
Schijf 1 tot	€ 72.798	€ 50.000
Schijf 2 tot	€ 1.005.573	€ 950.000
Schijf 3 vanaf	€ 1.005.573	€ 950.000
Belastingtarief	30%	31%
Forfaitair rendement rendementsklasse		
I Sparen	0,07%	0,03%
II Beleggen	5,28%	5,69%
Forfaitair rendement per schijf		
Schijf 1	1,79 %	1,90 %
Schijf 2	4,19 %	4,50 %
Schijf 3	5,28 %	5,69 %

In box 3 worden inkomsten uit sparen en beleggen forfaitair bepaald. Dit forfaitaire rendement was tot 2017 één vast percentage van 4%, sinds 2017 is het forfaitaire rendement afhankelijk van de hoogte van het totale vermogen. Het forfaitaire rendement wordt belast tegen een tarief van 30%. In 2021 wordt het heffingsvrij vermogen verhoogd naar € 50.000 en de schijfgrenzen worden afgerond. Het belastingtarief wordt in 2021 verhoogd naar 31%. Daarmee komt de effectieve belasting over het vermogen voor het jaar 2021 uit op 0% voor vermogens tot het heffingsvrije vermogen oplopend tot maximaal 1,7639%.

Heffingskortingen

2.4.9 Heffingskortingen		
	2020	*2021*
Algemene heffingskorting	€ 2.711	€ 2.837
Inkomensgrens afbouw algemene heffingskorting	€ 20.711	€ 21.043
Maximale arbeidskorting	€ 3.819	€ 4.205
Inkomensgrens afbouw arbeidskorting	€ 34.954	€ 35.652
Afbouwpercentage arbeidskorting	6,0%	6,0%
Ouderenkorting	€ 1.622	€ 1.703
Afbouwpercentage ouderenkorting	15%	15%
Ouderenkorting hoog inkomen	€ 0	€ 0
Inkomensgrens (afbouw) ouderenkorting	€ 37.372	€ 37.970
Alleenstaande ouderenkorting	€ 436	€ 443
Inkomensafhankelijke combinatiekorting	€ 2.881	€ 2.815
Opbouw inkomensafhankelijke combinatiekorting	11,45%	11,45%

B. Vennootschapsbelasting

2.4.10	Tarieven vennootschapsbelasting		
	Grensbedrag	**Tarief 2020**	**Tarief 2021**
Schijf 1	0 t/m 200.000, per 2021 t/m 245.000	16,5%	15%
Schijf 2	200.000 en hoger, per 2021 245.000 en hoger	25%	25%

Innovatiebox

De innovatiebox is ingevoerd om innovatief onderzoek door ondernemers fiscaal te stimuleren. Alle winsten die worden behaald met innovatieve activiteiten, vallen in deze box. Voor deze winsten is het tarief van de vennootschapsbelasting dan:

	2020	***2021***
Tarief	7%	9%

C. Dividendbelasting

Het tarief in de dividendbelasting is 15%.

D. Schenk- en erfbelasting

2.4.11	Tarieven schenk- en erfbelasting, 2021		
Grensbedrag	**Tariefgroep 1** partners en kinderen	**Tariefgroep 1a** (achter)klein-kinderen	**Tariefgroep 2** overige verkrijgers
0 - € 128 751	10%	18%	30%
€ 128 751 en meer	20%	36%	40%

2.4.3 Wijzigingen directe belastingen

In 2021 daalt het basistarief in de IB naar 37,10%…

2.4.12 Tarieven belastbaar inkomen in box 1

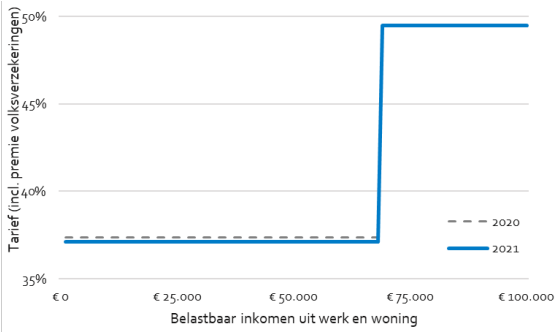

… stijgt de algemene heffingskorting…

2.4.13 Algemene heffingskorting

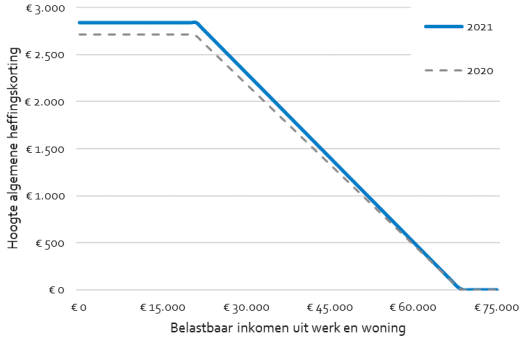

… en stijgt de arbeidskorting.

2.4.14 Arbeidskorting

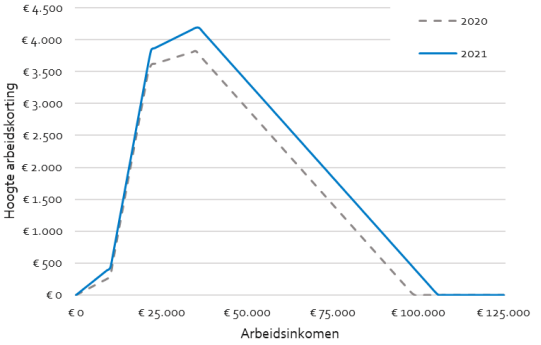

Deze maatregelen hebben effect op de marginale belastingdruk en de toename van het netto-inkomen.

2.4.15 Marginale belastingdruk en toename netto-inkomen

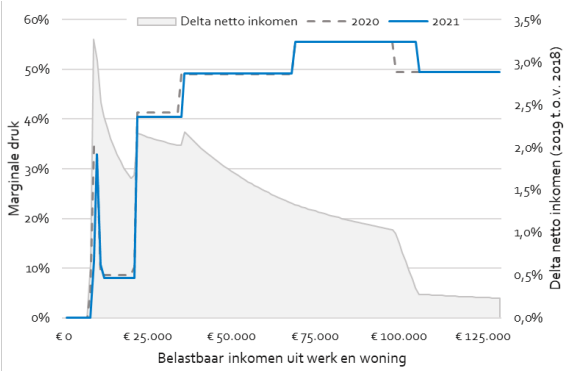

Daarnaast stijgt de ouderenkorting…

2.4.16 Ouderenkorting

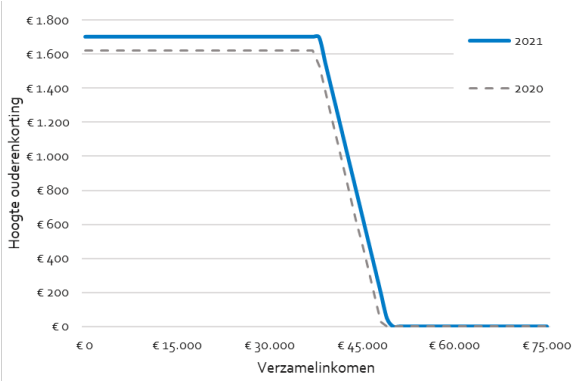

…daalt het maximale bedrag van de inkomensafhankelijke combinatiekorting…

2.4.17 Inkomensafhankelijke combinatiekorting

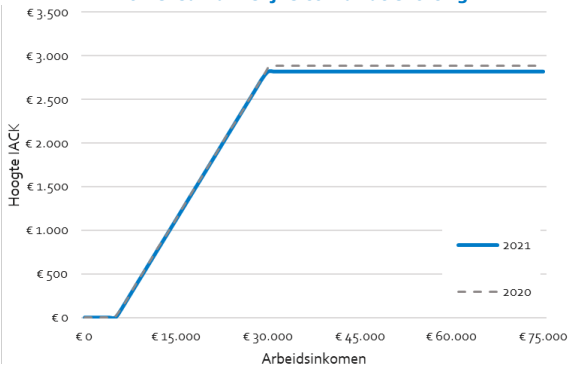

...en wordt de zelfstandigenaftrek verder verlaagd met € 360, om het verschil in fiscale behandeling tussen zelfstandigen en werknemers te verkleinen.

2.4.18 Zelfstandigenaftrek

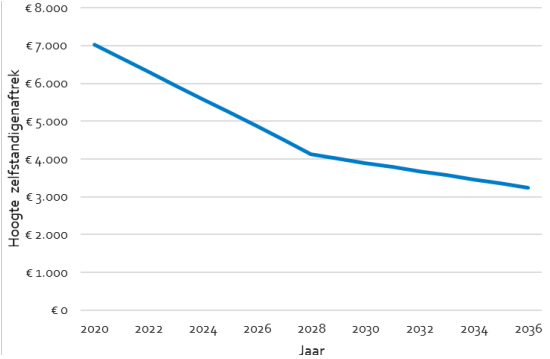

Vormgeving omslag en DTP omslag
Xerox | OSAGE, Utrecht

Uitgave
Ministerie van Financiën